

Саух А. С.,

аспірант

Київського університету права
Національної академії наук України

ДІЙ, ПОВ'ЯЗАНІ З НАСИЛЬНИЦЬКОЮ ПЕРЕДАЧЕЮ ДІТЕЙ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ МІЖНАРОДНИЙ ЗЛОЧИН ГЕНОЦИДУ

Анотація. Дана наукова стаття присвячена дослідженню дій, пов'язаних з насильницькою передачею дітей, які, як виявилось, можуть кваліфікуватися як міжнародний злочин-геноцид. В умовах збройних конфліктів і гуманітарних криз насильницька передача дітей стає одним із механізмів знищення або ослаблення етнічних, расових та релігійних груп, які ставлять під загрозу не лише права дітей.

Міжнародний збройний конфлікт в Україні супроводжується скоєнням на території нашої держави численних, в тому числі, таких як незаконна депортація або насильницьке переміщення дітей, які, відповідно до Римського статуту класифікуються як геноцид та не мають строків давності. На сьогодні, існує проблема кваліфікації депортації дітей в її міжнародно-правовому вимірі з урахуванням приписів Римського статуту.

У статті аналізуються міжнародно-правові норми, що регулюють захист прав дітей та питання геноциду, розглядаються соціальні, політичні та економічні фактори, що сприяють цим діям.

Особлива увага приділяється впливу насильницької передачі дітей на міжнародні відносини, включаючи участь міжнародних організацій та правозахисних структур у вирішенні цієї проблеми.

Завдяки комплексному підходу, стаття прагне підвищити усвідомленість про цю гостру проблему та сприяти розробці ефективних стратегій захисту дітей в умовах збройних конфліктів.

З огляду на міжнародне право та ухвалені конвенції, такі як Конвенція ООН про права дитини та Конвенція про запобігання злочину геноциду, необхідно чітко розуміти коло дій, які сприяють виникненню цієї проблеми, а також провести правову оцінку таких актів. Важливо також підкреслити, що міжнародна спільнота зобов'язана реагувати на ці злочини, забезпечуючи відповідальність осіб, які їх здійснюють.

Ключові слова: насильницька передача дітей, кримінальна відповідальність, збройний конфлікт, геноцид, денацифікація, Міжнародний кримінальний суд, Римський статут.

Saukh A. S. Acts relating to the forcing transfer of children constituting the international crime of genocide

Abstract. This scientific article is devoted to the study of actions related to the forcible transfer of children, which, as it turned out, can be qualified as an international crime of genocide. In the context of armed conflicts and humanitarian crises, the forcible transfer of children becomes one of the mechanisms for the destruction or weakening of ethnic, racial and religious groups, which endanger not only the rights of children.

The international armed conflict in Ukraine is accompanied by numerous crimes committed on the territory of our country, including the illegal deportation or forcible transfer of children, which, according to the Rome Statute, are classified as genocide and do not have a statute of limitations. Today, there is a problem of qualifying the deportation of children in its international legal dimension, taking into account the prescriptions of the Rome Statute.

The article analyzes the international legal norms regulating the protection of children's rights and the issue of genocide, and considers the social, political and economic factors contributing to these actions.

Special attention is paid to the impact of the forcible transfer of children on international relations, including the participation of international organizations and human rights organizations in solving this problem.

Thanks to a comprehensive approach, the article seeks to raise awareness of this acute problem and contribute to the development of effective strategies for the protection of children in armed conflicts.

With regard to international law and adopted conventions, such as the UN Convention on the Rights of the Child and the Convention on the Prevention of the Crime of Genocide, it is necessary to clearly understand the range of actions that contribute to the emergence of this problem, as well as to conduct a legal assessment of such acts. It is also important to emphasize that the international community is obliged to respond to these crimes, ensuring the responsibility of those who commit them.

Key words: forced transfer of children, criminal liability, armed conflict, genocide, denazification, International Criminal Court, Rome Statute.

Постановка проблеми. У сучасному світі проблеми насильницької передачі дітей, які виникають в умовах збройних конфліктів, політичного кризу та гуманітарних катастроф, набувають дедалі більшої актуальності. Дії, що призводять до насильницької передачі дітей – це не лише порушення прав дитини, але й серйозні злочини проти людства, які можуть кваліфікуватися як геноцид.

Насильницька передача дітей має на меті витіснення або знищення певної групи, будь то етнічної, релігійної чи соціальної, через руйнування її соціальної структури та культурної ідентичності. Відмова дати можливість дітям зберегти їхню ідентичність, мову та традиції – це акт, що веде до помітного ослаблення групи, і може бути розцінений як частина масштабних дій по знищенню майбутнього України.

У статті буде розглядатися юридичний аспект, вплив насильницької передачі на соціально-психологічний стан дітей, а також необхідний комплексний підхід до вирішення цієї проблеми на міжнародному рівні.

Постановка завдання. Метою даної статті є аналіз вітчизняних та міжнародних матеріалів та досліджень щодо кваліфікації доказів здійснення в Україні дій, пов'язаних з насильницькою передачею дітей, які можуть бути кваліфіковані як міжнародний злочин геноциду.

Виклад основного матеріалу. Ще з початком повномасштабного вторгнення на тлі масових бомбардувань та обстрілів цивільних, блокади мирних жителів в окупованих містах і селах, українська сторона, зокрема, зазначала, що дії РФ в Україні мають ознаки геноциду. Вище військово та політичне керівництво російської федерації, а також військовослужбовці збройних сил держави-агресора вчиняють численні злочини, зокрема проти дітей, які є найбільш цінними та зухвалими.

Російська офіційна риторика від початку війни і ще перед нею, відразу була «геноцидною», з того моменту, коли російська влада проголосила, що метою СВО є «денацифікація» українців. «Денацифікація» в офіційному російському вживанні означає лише знищення української держави і нації [1].

Цей термін створено саме для того, аби прив'язати збройну агресію до знищення «нацистів», якими, начебто, населено Україну. «Нацистами» російське керівництво називає українців, які заперечують існування лише одного народу та виборюють право Українського народу на самоідентифікацію. У такий спосіб російська федерація проводить політику, спрямовану на створення викривленого уявлення про самобутність Українського народу та його прагнення до незалежності, що реалізується через поширення в усьому світі фальшивих ідеологем, в основі яких лежить завідомо хибне та маніпулятивне отождолення українського патріотизму з «нацизмом» чи іншими людиноненависницькими ідеологіями [2].

24 лютого 2022 року Путін в промові до населення оголосив про «спеціальну воєнну операцію», яка фактично означала оголошення війни Україні. Путін сказав, що операція спрямована на «захист населення» підконтрольних росії самопроголошених республік, які «зазнають знущань, геноциду з боку київського режиму». Путін також неправдиво стверджував, що українські урядовці є неонацистами під контролем Заходу, що Україна розробляє ядерну зброю, і що НАТО розбудовує військову інфраструктуру в Україні, щоб загрожувати росії. Він сказав, що росія прагне «демлітаризації та денацифікації» України і дотримується поглядів, які ставлять під сумнів право України на існування.

«Нацист», як пояснює підручник з геноциду, – це просто людина, яка ідентифікує себе як українець», – написав історик Єльського університету Тімоті Снайдер на початку квітня 2022 року, пояснюючи коріння статті під назвою «Що Росія має зробити з Україною», опублікованій у державному агентстві «РИА Новини» [1].

Статтю, що описує репресії, які Росія має застосувати по відношенню до населення України після захоплення країни, він називає «підручником з геноциду».

У своєму виступі в листопаді 2022 року на запрошення німецької аналітичної інституції Центру ліберальної сучасності Тімоті Снайдер сказав, що за ці понад вісім місяців війни, він «впевнений, що кожна окрема геноцидна

дія, згадана в статті 2 Конвенції про геноцид 1948 року [4], була здійснена».

Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього була ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 році. Країни-учасниці Конвенції, а їх на сьогодні 149, мають запобігати актам геноциду та карати за них під час війни та в мирний час. Конвенція визначає «геноцид як дії, здійснювані з наміром повністю або частково знищити національну, етнічну, расову, релігійну, етнічну групу як таку».

Ознаки геноциду: вбивство членів групи або заподіяння їм серйозних тілесних ушкоджень; навмисне створення життєвих умов, розрахованих на знищення групи; запобігання дітородінню та насильницька передача дітей з однієї групи до іншої; публічне підбурювання до вчинення таких дій.

Але за словами експертів для застосування Конвенції, потрібно довести намір геноциду. І складністю задокументувати такий намір, зокрема, вони пояснюють той факт, що геноцидам, що були скоєні вже після ухвалення Конвенції, у Руанді, чи в Югославії у 1990-х роках, не вдалося запобігти [1].

Останнім часом злочинність стала виходити за межі національних кордонів, набуваючи міжнародний характер. Із найбільш небезпечних і жорстоких злочинів є саме міжнародні, оскільки вони загрожують миру, безпеці людства та міжнародному порядку. Жертвами цих злочинів можуть бути як окремі групи людей, так і навіть цілі держави. Серед них, в першу чергу, можна виділити дії, спрямовані на незаконне захоплення території іншої держави, ініціювання та ведення війни, що, у результаті, може призвести до масових депортацій.

Україна працює над обізнаністю міжнародної спільноти щодо агресії російської федерації проти України та працює над створенням спеціального трибуналу з метою відповідальності росії за вчинені дії проти населення України. Наша держава розширює міжнародну коаліцію з даного питання шляхом інформованості на загал та примушення російської федерації визнати свої злочини [2].

У міжнародному праві поняття злочину геноциду з'явилося після Другої світової

війни. Ініціатором його появи був юрист Рафаель Лемкін. Результатом багаторічних зусиль Лемкіна стало ухвалення Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 9 грудня 1948 року Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Саме визначення геноциду, закріплене в Конвенції, є міжнародно визаним та використовується у Римському статуті Міжнародного кримінального суду, один з прокурорів якого Карім Хан розслідує злочини росії проти України.

Конвенція визначає геноцид як будь-які з наступних дій, здійснені з наміром повністю або частково знищити національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку і зокрема, насильницька передача дітей цієї групи іншій [5].

Кількість жертв для визнання геноцидом немає значення. Натомість важлива наявність цілеспрямованого наміру знищення.

Кваліфікація злочинів рф проти дітей як геноциду, як на національному, так і на міжнародному рівнях, можлива у разі встановлення правоохоронними органами загального наміру росії повністю чи частково знищити українців (як дорослих, так і дітей) як окрему національну групу.

Щодо громадян України росія вчиняє усі види злочинів, які можуть підпадати під визначення геноциду, вважають правники, дослідники геноцидів і правозахисники.

А саме:

– оголошення намірів про знищення українців: президент Росії і представники російської влади неодноразово заявляли, що українців як етносу «не існує», що це «штучно створена» нація, і тих, хто так не вважає «треба знищити», а України і українців не повинно існувати у майбутньому;

– публічні заклики до знищення українців;

– цілеспрямовані обстріли систем життєзабезпечення населення та закладів охорони здоров'я України, з метою позбавити людей електроенергії, водопостачання, зв'язку, медичної допомоги та інших засобів для життя;

– переслідування і знищення на окупованих територіях людей із проукраїнською позицією;

– винищення інтелігенції: учителів, митців, людей, які є носіями української культури та виховують інших у ній;

– запровадження в освітніх закладах на окупованих територіях системи навчання та виховання, націленої на зміну ідентичності дітей;

– депортація дітей без батьків до Росії з метою зміни їхньої ідентичності;

– вилучення та знищення із бібліотек українських книг, пограбування музеїв та цілеспрямоване викрадення артефактів, що вказують на давню історію українців [1].

Далі звернемось до IV Женевської конвенції [7] та додаткового протоколу I [8], оскільки між сторонами відбувається міжнародний збройний конфлікт, ці документи є обов'язковими для виконання як Україною, так і рф.

Відповідно до них дітям надається загальний захист як цивільного населення, а також спеціальний захист.

Відповідно до ст. 27-34 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни та ст. 75 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосуються захисту жертв міжнародних збройних конфліктів:

– визначають основоположні гарантії захисту, якими користуються діти як невід'ємна частина цивільного населення. Серед них – право на життя, гуманне поводження, особисту повагу, повагу до честі, а також заборона катувань, тілесних покарань, каліцтв, колективних покарань тощо [7].

Відповідно до ст. 48 та 51 Додаткового протоколу та норма 1 Звичаєвого міжнародного гуманітарного права імперативно зобов'язують розрізняти під час ведення бойових дій цивільне населення і комбатантів, а також цивільні об'єкти та військові об'єкти. Це також додатково захищає дітей від нападів, у тому числі невибіркових, а також об'єкти – школи та лікарні [8].

Також ст. 77 Додаткового протоколу зазначає, що діти користуються особливою повагою, їм забезпечується захист і допомога, які потрібні з огляду на вік або з будь-якої іншої причини, а також захист від будь-якого роду непристойних посягань [8].

Спеціальні норми міжнародного гуманітарного права визначають заходи захисту дітей, а саме:

– під час евакуації та створення безпечних зон і місцевостей (статті 14, 17, ч. 1 ст. 24, ч. 2 ст. 132 ЖК IV, ст. 78 ДП I) [7, 8];

– під час догляду (піклування) за ними та здійснення освітньої діяльності (ст. 23, ч. 1 ст. 24, ст. 50, ч. 5 ст. 89, 94 ЖК IV, ч. 1 ст. 70 ДП I) [7, 8];

– під час встановлення особи дітей та реєстрації їхніх сімейних зв'язків (ст. 24–26, ч. 2 ст. 50, ч. 2 ст. 85 ЖК IV, ст. 74 ДП I) [7, 8].

Це основні положення міжнародних документів, що встановлюють правила і звичаї, тобто міжнародне гуманітарне право.

Разом з іншими галузями міжнародного права також визначають захист дітей під час конфліктів.

Міжнародне право прав людини у низці документів захищає дітей як окрему категорію під час збройних конфліктів, зокрема встановлюючи заборони вчинення конкретних злочинів як от незаконне переміщення, вербування чи сексуальне насильство. Основним таким документом є Конвенція ООН про права дитини [9], обов'язок виконувати яку покладений і на російську федерацію.

ООН у низці Резолюцій Ради Безпеки детально врегулювала широкий спектр питань щодо захисту дітей під час збройних конфліктів.

Перелічені вище норми міжнародного права цинічно порушуються російською федерацією під час вчинення усіх шести серйозних порушень проти українських дітей. Вбивства українських дітей, сексуальне насильство щодо них, напади на школи та лікарні, викрадення дітей, зокрема депортація, відмова у доступі до гуманітарної допомоги, які вчиняє російська федерація, безперечно є злочинами геноциду, які не мають строків давності та за вчинення яких до винних осіб не може бути застосована амністія.

Наразі злочини проти дітей детально документуються та розслідуються як на національному, так і міжнародному рівнях.

На національному рівні за українським законодавством це стаття 442 КК України: «Геноцид, тобто діяння, умисно вчинене

з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом позбавлення життя членів такої групи чи заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень, створення для групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення, скорочення дітонародження чи запобігання йому в такій групі або шляхом насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу» [10].

На міжнародному рівні це стаття 6 Римського статуту, де геноцид означає будь-яке з таких діянь, які вчинено з наміром знищити повністю або частково будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку, а саме:

е) насильницька передача дітей цієї групи до іншої групи.

Росія ж нині послуговується прикладом гітлерівської Німеччини не лише щоб промивати мізки громадянам своєї країни, а й для того, щоб вчиняти геноцид українського народу, зокрема шляхом систематичних і спланованих злочинів проти дітей та підлітків, вивозячи дітей начебто для відпочинку в літніх таборах або «рятуючи» від нацистів, де піддають дітей «перевихованню».

Зокрема, представники російської федерації регулярно вивозять українських дітей з інтернатів та дитбудинків до росії, що чітко підпадає під класифікацію «геноцид».

У звіті Єльської лабораторії гуманітарних досліджень (YHRL) від лютого 2023 року йдеться про щонайменше 43 заклади, організовані росією для утримання українських дітей після початку повномасштабного вторгнення рф до України 24 лютого 2022 року. Розслідувачам YHRL вдалося зібрати інформацію про щонайменше 6 тисяч дітей з України віком від 4 місяців до 17 років, які утримувалися в цих установах. Дослідники встановили, що основною метою таких закладів, які часто маскуються під літні табори для відпочинку, є так зване «політичне перевиховання» [11].

Українських дітей піддають науковій, культурній, патріотичній, військовій освіті, орієнтованій на росію. Окрім того, на базі щонайменше двох закладів відбувається розподілення українських дітей, які нібито є сиротами, в прийомні сім'ї в росії. Деяких дітей, які

потрапляють до російської мережі спецзакладів, віддають росіянам на всиновлення. Варто зазначити, що насильницькою русифікацією і «перекроюванням» свідомості неповнолітніх українців країна-агресор займається не лише на території рф, а й на тимчасово окупованих росією українських територіях, зокрема в Криму [6].

Після російської анексії на півострові де-факто ліквідували всі українські школи, а після повномасштабного вторгнення рф спікер підконтрольного Кремлю Кримського парламенту Володимир Константинов закликав почати так звану «денацифікацію» України зі шкільних підручників. На тимчасово захоплених територіях збройні сили рф та афілійовані збройні групи неодноразово знищували українські книжки, зокрема підручники історії. Пані посол Великобританії в Україні Мелінда Сімонс свого часу прокоментувала зазначені дії окупантів так: *«Спалення українських історичних книжок – це не денацифікація. Це протилежне»*. Замість українських книг росія пропонує підручники, що міститимуть інформацію про фейкові «референдуми» на тимчасово окупованих територіях і розділ про «героїв «сво» [6].

Види російських злочинів проти неповнолітніх українців дуже різноманітні: примусова депортація, незаконне всиновлення, сексуальне насильство та катування, табори для «політичного перевиховання», русифікація і мілітаризація дітей та підлітків, примусова праця, використання неповнолітніх у численних пропагандистських роликах та акціях [6].

Пропагандистська машина Кремля часто обумовлює напад на Україну нібито потребою власного захисту, що є ознакою використання геноцидної риторики. Тоді як примусову депортацію українських дітей до росії, що вже є ознакою геноциду, відповідно до статті другої Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, російська влада та працівники державних інфоресурсів подають нібито як «порятунок» чи «евакуацію» з небезпечних регіонів України. На цьому, зокрема, наполягає пресекретарка МЗС рф Захарова. Вона заявила, що всі звинувачення в примусовій депортації та викраденні українських дітей «цинічні», адже на

Донбасі, мовляв, за вісім років війни загинули під обстрілами 150 дітей [6]. Це типовий маніпулятивний прийом кремлівської пропаганди задля виправдання воєнних злочинів і перетворення агресора на «миротворця». Щойно російським окупантам висувають обґрунтовані докази звинувачення в незаконному вивезенні неповнолітніх українців на підконтрольну рф територію, ті починають розповідати, яких буцімто «титанічних зусиль» їм коштувало витягти дітей з «гарячих точок». Водночас посадовці й працівники провладних інфоресурсів, авжеж, замовчують, що, якби не росія, українцям узагалі не загрожувала б небезпека.

Міжнародна правозахисна організація Human Rights у доповіді від вересня 2022 року наголошує: переміщення цивільних осіб не може бути виправдане гуманітарними міркуваннями, якщо «гуманітарна криза, що спричинила переміщення, сама по собі є результатом незаконної діяльності окупаційної влади» [14].

В Українській Гельсінській спілці з прав людини зазначають: депортація та примусове переміщення цивільних осіб на окупованій території заборонені міжнародним гуманітарним правом і можуть вважатися воєнними злочинами або злочинами проти людяності – відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду [15].

Нібито гуманітарними міркуваннями обумовлює вивезення українських дітей до росії і віцеспікерка Держдуми рф Анна Кузнецова, яка регулярно їздить на окуповані території. Коли ж ідеться про неповнолітніх українців з регіонів, які опинилися під російською окупацією, рф часто використовує термін «наші діти», апелюючи до кремлівського нарративу про те, що українці та росіяни нібито є «одним народом» [6].

Достеменною кількістю жертв цього злочину невідома. За даними Офісу генерального прокурора, станом на 30 вересня 2024 року від початку повномасштабного вторгнення росії до України через російську військову агресію загинули 577 дітей, ще 1630 – отримали поранення. Окрім того, за даними Національної поліції України, 1964 українських дітей вважаються зниклими безвісти

та 19546 депортованими або примусово переміщеними. На урядовій платформі «Діти війни» зазначається, що точну кількість постраждалих неповнолітніх українців встановити неможливо через активні бойові дії та тимчасову окупацію частини території України. Тобто реальні цифри жертв війни можуть значно перевищувати ті, якими наразі володіють правоохоронні органи [17].

До статистики вносять верифіковані випадки депортації, проте реальні цифри депортованих можуть бути значно вищими. Оскільки доступ до окупованих територій обмежений, правоохоронні органи наразі не можуть зібрати всієї необхідної інформації.

Тим часом російська державна інформагенція ТАСС із посиланням на анонімне джерело в силових структурах рф в лютому 2023 року повідомляла про депортацію 738 тисяч дітей протягом року, починаючи з лютого 2022-го. Натомість радниця-уповноважена Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Дарія Герасимчук розцінює цю цифру як елемент тиску і пропаганди російської сторони для того, щоб вказати на глобальність злочинів. Дані рф щодо кількості депортованих не підтверджені жодними звітами чи списками, зазначає Герасимчук, що, звісно, не скасовує масштабів російських злочинів [18].

З публікацій російських інфоресурсів випливає, нібито українські діти в рф є «біженцями», які добровільно виїхали з дорослими до країни-агресора. Утім, замовчується, що дітей можуть розлучити з батьками під час незаконної процедури «фільтрації» [19] цивільного населення, або що батьки українських дітей підписують згоду на нібито відвідування «оздоровчих таборів» у росії та окупованому Криму під примусом [11], або ж що дітей просто викрадають чи незаконно вивозять з українських закладів інституційного догляду.

В українських медіа є низка матеріалів зі свідченнями батьків і родичів дітей, яких російські окупанти викрали [20] чи вивезли на територію рф або перемістили на тимчасово окуповані території обманом [21], а також зі свідченнями неповнолітніх [22], яких вдалося повернути додому, в Україну.

Повернення депортованих Росією неповнолітніх українців – складний процес. Станом на 30 вересня 2024 року, за даними Національного інформаційного бюро, до України вдалося повернути 388 дітей [17]. За словами Дарії Герасимчук, на сьогодні не існує єдиного механізму для повернення українських дітей і практично під кожен випадок створюється окремий алгоритм [18]. Ситуацію обтяжує і те, що російські родини, які всиновлюють депортованих з України дітей, примусово змінюють їхні імена, по батькові та прізвища. Про це повідомляє директор Інституту стратегічних досліджень та безпеки Павло Лисянський [16], орієнтуючись на дані звіту [13], підготовленого установою. Те, що основною метою рф є знищення української ідентичності, підтверджує і примус до отримання російського паспорта для дорослих українців, і спрощення процедури надання російського громадянства для українських дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківської опіки, – відповідний документ ухвалили в рф ще у квітні 2019 року.

Росія депортує та незаконно віддає українських дітей у російські сім'ї і без квазіправового підґрунтя. Так, розслідувачі американського інформагентства Associated Press дізналися, що посадовці країни-агресора депортують українських дітей до росії або переміщують на підконтрольні їй території без будь-якої згоди від батьків, родичів чи опікунів. Дітям же просто брешуть, нібито вони нікому не потрібні [6].

За даними Регіонального центру прав людини станом на 15 серпня 2024 року щонайменше 380 неповнолітніх українців окупанти вже віддали під опіку російським родинам після початку повномасштабного вторгнення [12].

Геноцид це злочин спрямований не лишень заподіяти шкоди щодо здоров'я окремих людей, а передбачає повне знищення нації, знищення етнічної приналежності. У Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, яка набула чинності у 1958 році, а також у Статуті Міжнародного кримінального суду зазначено визначення геноциду, це дії, вчинені з наміром знищити повністю або частково будь-яку

національну, расову, етнічну або релігійну групу як таку, зокрема: насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу [1]. Протягом століть радянська влада катувала український народ. Мільйони були вбиті, піддані тортурам і вбиті голодом через радянські злочини. Російський терор і геноцид тривають і тепер, у 21 столітті.

У цей складний період, коли боротьба українського народу посилюється проти збройної агресії російської федерації, спостерігається зростаюча жорстокість з боку противника, яку слід належним чином оцінити. На сьогоднішній день можна стверджувати, що дії збройних сил рф не обмежуються лише актами агресії, але мають систематичний та послідовний характер в спробі знищити український народ, його ідентичність, право на самовизначення та саморозвиток. У такій ситуації необхідно негайно визнати дії збройних сил російської федерації під час останньої фази збройної агресії проти України, яка почалася 24 лютого 2022 року, як акти геноциду українського народу [2]. Що і було зроблено Верховною радою України Постановою від 14 квітня 2022 року [3], якою вона заклікала Організацію Об'єднаних Націй, Європейський Парламент, Парламентську Асамблею Ради Європи, Парламентську Асамблею ОБСЄ, Парламентську Асамблею НАТО, уряди та парламенти іноземних держав щодо визнання вчинення Російською Федерацією геноциду Українського народу.

Висновки. Отже, геноцид, як злочин, є одним з найтяжчих міжнародних злочинів та потребує більш детального визначення у відповідних міжнародно-правових актах згідно з потребами часу, які включають у себе розвиток технологій, біоінженерії, зброї масового ураження тощо. Проблема визнання сукупності воєнних злочинів у війні геноцидом – це відсутність формальних доказів спланованого та систематичного характеру знищення українців як соціальної групи, хоча в публічній риториці російських політиків та пропагандистів таких підтверджень досить багато.

Часто рф усе-таки намагається «маскувати» злочини, які скоює проти українських дітей та підлітків, прикриваючись псевдогуманітарними міркуваннями. Утім, те, наскільки

різноманітний спектр злочинів проти неповнолітніх українців, їхня систематичність і спланованість вказують на те, що вони є частиною геноциду росії проти українського народу. Більше того подеколи в російському інфопросторі про це говорять відкрито.

Відтак, дії, пов'язані з насильницькою передачею дітей, можуть стати причиною серйозного порушення прав людини і міжнародного гуманітарного права, особливо в контексті конфліктів та воєн. Якщо ці дії мають на меті знищення, втрату культурної ідентичності або знищення певної групи людей, це може трактуватися як частина геноциду в різних контекстах, а саме:

Правовий контекст: Відповідно до Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього насильницька передача дітей може розглядатися як одна з форм знищення національних, етнічних або расових груп.

Культурна ідентичність: Втрата дітей їхньої культурної ідентичності через насильницьку передачу може мати тривалі наслідки для спільноти і підірвати їхнє створення.

Відповідальність міжнародної спільноти: Зобов'язання держави та міжнародних організацій щодо запобігання подібним діям і покарання винних можуть бути суттєво місцем для захисту дітей і запобігання майбутнім злочинам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. «Геноцидна риторика» щодо українців: до чого закликають російські політики та медія. <https://www.radiosvoboda.org/a/henotsydna-rytoryka-kremlya-media-bloheriv/32156793.html>
2. Безклубна А. В. Геноцид на території України під час російської агресії. Збірник тез Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти 24 листопада 2023 року, м. Львів. с. 35-37
3. Постанова про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні» від 14.04.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text>
4. Конвенція «Про запобігання злочину геноциду та покарання за нього» від 09.02.1948. URL: <http://www.preventgenocide.org/ua/konventsia.htm>
5. Які злочини за міжнародним правом підпадають під поняття «геноцид». <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyana-istorychnyy-kontekst/yaki-zlochyny-ye-genocydom-zamizhnarodnym-pravom>
6. Злочини проти дітей і підлітків як частина російського плану геноциду українців: медійні докази. <https://imi.org.ua/monitorings/zlochynu-proty-ditej-i-pidlitkiv-yak-chastyna-rosijskogo-planu-genotsydu-ukrayintsiv-medijni-dokazy-i51091>
7. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
8. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text
9. Конвенція ООН про права дитини https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
10. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
11. Russia's Systematic Program for the Re-education and Adoption of Ukraine's Children. <https://hub.conflictobservatory.org/portal/apps/sites/#/home/pages/children-camps-1>
12. Депортовані сироти: повернення на Батьківщину та право на правду. <https://rchr.org.ua/projects/deportovani-syroti-povernennya-na-batktivshhynu-ta-pravo-na-pravdu/>
13. Примусова депортація дітей в РФ. <https://drive.google.com/file/d/1hChKv3D0srZPSWym-YdOhfrE4ySjcrX4/view>
14. "We Had No Choice" "Filtration" and the Crime of Forcibly Transferring Ukrainian Civilians to Russia. https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2022/09/ukraine0922_web.pdf
15. Примусове переміщення громадян України: чи правомірні дії окупаційної влади та як діяти якщо таке порушення мало місце? <https://www.helsinki.org.ua/articles/prymusove-peremishchennia-hromadian-ukrainy-chy-pravomirni-dii-okupatsiynoi-vlady-ta-ia-k-diiaty-ia-kshcho-take-porushennia-malo-mistse/>
16. Росіяни змінюють імена та прізвища депортованих дітей, що ускладнює їхній пошук. <https://zmina.info/news/rosiany-zminuyut-imena-ta-prizvyshha-deportovanyh-ditej-shho-uskladnyuye-yihnij-poshuk-pravozahysnyku/>

17. Діти війни. <https://childrenofwar.gov.ua/>

18. Росія здійснює геноцид українського народу через українських дітей

<https://armyinform.com.ua/2023/02/20/rosiya-zdijsnyuye-genoczyd-ukrayinskogo-narodu-cherez-ukrayinskyh-ditej-darya-gerasymchuk/>

19. На блокпості в Мелітополі окупанти залишили двох малих дітей в авто, а батьків відправили на фільтрацію. <https://zmina.info/news/na-blokposti-u-melitopoli-okupanty-zalyshyly-dvoh-malyh-ditej-v-avto-a-batkiv-vidpravly-na-filtracziyu/>

20. Росіяни викрали 12-річну дівчинку в Маріуполі. <https://suspilne.media/chernivtsi/223737-rosiani-vikrali-12-ricnu-divcinku-v-mariupoli-u-cernivcah-ii-didus-vimagae-povernuti-ditinu/>

21. «Імовірно, в РФ вивезли 700 тисяч дітей». Навіщо росії українські діти та які шанси повернути їх додому. <https://hromadske.ua/posts/imovirno-v-rf-vivezli-700-tisyach-ditej-navisho-rosiyi-ukrayinski-diti-ta-yaki-shansi-povernuti-yih-dodomu>

22. «Вони – нація, а ми – ніхто»: розповіді українських дітей, вивезених окупантами. <https://www.radiosvoboda.org/a/dity-deportatsiya-okupatsiya-save-ukraine/32256533.html>